

Het Zondagochtend Concert

3 maart 2024 - Grote Zaal - 11.00 uur

Het Zondagochtend Concert 30 jaar!

Holland Baroque
Judith Steenbrink, viool/leiding
Tineke Steenbrink, klavecimbel/leiding

Bachs Königin

Johann Sebastian Bach
1685-1750

Gigue (Fuga) in G, BWV 577

Allegro uit 'Triosonate nr. 5 in C', BWV 529
Allein Gott in der Höh' sei Ehr, BWV 711
Allegro uit 'Triosonate nr. 5 in C', BWV 529

Vivace uit 'Triosonate nr. 2 in c', BWV 526
Meine Seele erhebt den Herren, BWV 648
Allegro uit 'Triosonate nr. 2 in c', BWV 526

Passacaglia in c, BWV 582

Tocatta in d, BWV 565

Sarabande - Corrente - Thema - Murky - Fuga in g, BWV 542

ONTDEK MEER

Op concertgebouw.nl/ontdek gaat een wereld voor u open. U vindt er video's, interviews, verhalen, podcasts, concertregistraties en nog veel meer.

Verwacht in Het Zondagochtend Concert

10 mrt - Grote Zaal

Alina Ibragimova speelt Sibelius' *Vioolconcert*

31 mrt - Grote Zaal

Paasconcert met trompettist Selina Ott

7 apr - Grote Zaal

Familieconcert: Carmen, een stierlijk muzikaal verhaal (6+)

14 apr - Grote Zaal

Edo de Waart dirigeert Mendelssohns *Schotse symfonie*

Zien we u binnenkort weer terug op zondagochtend?

De volledige concertagenda vindt u op concertgebouw.nl/zondag.

Deel uw concertbeleving op social media! #concertgebouw

Het Zondagochtend Concert wordt
elke week door AVROTROS rechtstreeks
uitgezonden op NPO Klassiek.



Over een maand is het Pasen, en dus is het tijd voor Bachs *Matthäus-Passion*. Maar Holland Baroque kiest juist niet voor Bachs wereldberoemde meesterwerk, maar voor Bach als speelse orgelvirtuoos. Voor het programma *Bachs Königin* selecteerden Tineke en Judith Steenbrink de mooiste stukken voor orgel, die ze zelf hebben bewerkt voor orkest.

Bijna driehonderd jaar na zijn dood is Bachs muziek nog altijd zeer geliefd. Zijn grootste meesterwerken, zoals de *Matthäus-Passion* en de *Hohe Messe*, worden wereldwijd veelvuldig uitgevoerd. En ook de *Brandenburgse concerten* en de *Orkestsuites* zijn geliefd. Maar Bach stond in zijn eigen tijd vooral bekend als improviserend orgelvirtuoos en voor zijn eigen lievelingsinstrument heeft hij óók ontzettend veel mooie muziek geschreven. De zussen Tineke en Judith Steenbrink, de oprichters en artistiek leiders van Holland Baroque, vinden het jammer dat Bachs prachtige orgelmuziek slechts bekend is in de orgelscene. Met hun nieuwe orkestbewerkingen proberen ze daar iets aan te veranderen.

Koningin der instrumenten

‘Het orgel, ook wel de “Koningin der instrumenten” genoemd, wordt door een

kleine groep liefhebbers enorm gewaardeerd’, vertelt Tineke. ‘Zij kennen vaak elke noot van Bachs orgelrepertoire. Wij van Holland Baroque vinden het spannend om de orgelwerken van Bach met het orkest op een andere manier te presenteren.’

Eindeloos filosoferen

Uitgangspunt voor de arrangementen van de zussen Steenbrink is dat ze zich zo nauwkeurig mogelijk houden aan de componeerregels uit de tijd van Bach zelf. Voor het programma *Bachs Königin* hebben ze bovendien zo weinig mogelijk veranderd aan de noten van Bach, zodat het bijna niet hoorbaar is dat het om nieuwe arrangementen gaat.

Judith: ‘We werken altijd heel goed samen, we zijn een spiegel voor elkaar. Nadat we de werken onderling hebben verdeeld, gaan we apart van elkaar aan de slag, maar we zijn voortdurend met elkaar in overleg.’

Tineke: ‘Juist op momenten dat je concessies moet doen, raken wij aan de praat. In de barokmuziek gelden duidelijke regels, maar soms komt het niet uit en dan móét je wel een kleine stijlbreuk toepassen. Maar waar en hoe je dat dan doet, daar kunnen we eindeloos over filosoferen.’

Judith: ‘Die onderlinge communicatie is

heel belangrijk, ook met de andere musici van Holland Baroque. Ik bel bijvoorbeeld regelmatig met de blazers. Dan heb ik ze een eerste versie van mijn arrangement gestuurd en vraag ik: “Werkt dat wel op jullie instrument, zal dat wel goed klinken?” Vooral met de fagottist en de fluitisten heb ik vaak overleg.’

Eigen kruiden toegevoegd

Dat er bij het bewerken van Bachs orgelmuziek ook nog ruimte was voor het toevoegen van nieuwe stemmen was een aangename verrassing.

Judith: ‘Je zou verwachten dat je alle orkestinstrumenten nodig hebt als je een orgelpartij gaat arrangeren. Maar in de praktijk blijkt dat de tien vingers en twee voeten van een organist toch minder stemmen spelen dan de basis van het vierstemmige orkest. Er was nog ruimte voor extra stemmen. Let dus vooral op de middenstemmen, daar hebben we onze eigen kruiden aan toegevoegd.’

Om de orgelmuziek geschikt te maken voor orkest, was het regelmatig nodig om een andere toonsoort te kiezen.

Precies zoals Bach dat zelf ook deed bij het bewerken van zijn eigen vioolconcerten voor orgel, of als hij muziek van Italiaanse collega’s als Vivaldi en Marcello arrangeerde.

Judith: ‘Soms klinkt het in een andere

toonsoort gewoon net iets beter en soms móét je alles wel een toon hoger zetten, omdat de laagste noot uit Bachs origineel niet in het vioolregister past.’

Tineke: ‘We hebben een beetje geworsteld met de lang uitgerekte korallen. Die klinken op een groot orgel heel overtuigend, maar in het orkest werkt het niet altijd. Soms laten we zo’n koraal weg, soms verdelen we het koraal over verschillende instrumentgroepen.

Op sommige plekken hebben we ook wel een extra toon toegevoegd, bijvoorbeeld in de *Passacaglia*. Kenners horen het meteen: doordat we één toon veel langer laten liggen dan Bach in het origineel doet, ontstaat er een nieuwe harmonie. Daar zijn inmiddels al flinke discussies over gevoerd, dat is toch geweldig?’

Judith: ‘De *Toccatà in d* was ook een uitdaging. Niet de bijbehorende fuga, die past juist heel goed op onze violen dankzij de repetitieve beweging die je over twee snaren kan verdelen. Maar de *Toccatà* zelf was lastiger, want hoe moet je die bombastische orgelklanken vertalen? Uiteindelijk heb ik gekozen voor een andere speelstijl uit Bachs tijd, de *Stylus fantasticus*, een soort improvisatie. En toen kon ik de orkestpartij er meteen bij bedenken.’

Noortje Zanen